

Euthanasie gevolgd door orgaandonatie (Opinie van Jacqueline Herremans, lid van Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-ethiek

Actualiteit

BRUSSEL 03/11 - België, Nederland, Canada en Spanje zijn de vier landen die orgaandonatie na euthanasie (of na medisch begeleid sterven, volgens de Canadese terminologie) erkennen. Het eerste geval in België dateert van 2005, vlak nadat de wet op euthanasie van kracht werd. Sindsdien zijn er meer dan 60 gevallen geregistreerd.

Zoals bij alle ontwikkelingen op het gebied van euthanasie, moet het initiatief bij de patiënt liggen. Het waren niet de transplantatieartsen die een campagne lanceerden om euthanasievragers, zijnde potentiële donoren, aan te moedigen om te overwegen hun organen te doneren, ook al blijft het tekort aan organen hen zorgen baren. Toen de decriminalisering van euthanasie werd ingevoerd, ging de wetgever op geen enkele manier in op deze kwestie, net zo min als de wetgever van 1986 bij de wet van 13 juni 1986 over het verwijderen en transplanteren van organen. Hoewel de twee wetgevingen onafhankelijk van elkaar tot stand zijn gekomen, stellen ze geen wettelijk verbod op orgaandonatie na euthanasie.

Advies nr. 83 van het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek: orgaandonatie na euthanasie

Het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek stuitte niet op fundamentele ethische bezwaren over de ethische aanvaardbaarheid van orgaandonatie na euthanasie (<https://www.health.belgium.be/nl/advies-nr-83-orgaandonatie-na-euthanasie>).

De denkoefening van de commissie werd geleid door één imperatief: vrije en geïnformeerde keuze. Dit betekent dat er een duidelijke scheiding moet zijn tussen de euthanasieprocedure en de orgaantransplantatie. De patiënt die om euthanasie vraagt, moet tot het laatste moment vrij blijven, zelfs als dat betekent dat hij afziet van euthanasie of orgaandonatie. De twee medische teams moeten volledig onafhankelijk blijven. Zoals bij elke

medische beslissing speelt informatie een cruciale rol. Informatie over de diagnose, prognose en mogelijke behandelingen, inclusief palliatieve zorg die nodig kan zijn in geval van euthanasie. Maar ook informatie in geval de patiënt organen wil doneren, omdat dat invloed heeft op het verloop van de euthanasie: de specifieke handeling van de euthanasie moet in het ziekenhuis plaatsvinden, mogelijk in de operatiezaal, zodat de organen zo snel mogelijk kunnen worden verwijderd. De kwaliteit van de organen hangt ervan af.

Het zeggenschap van de patiënt over het euthanasiescenario moet gewaarborgd blijven en het is mogelijk dat hij afziet van orgaandonatie, omdat hij niet kan accepteren dat het afscheid van de dierbaren onder deze omstandigheden plaatsvindt. Er is geen sprake van de patiënt te dwingen uit altruïstische overwegingen. In recente voorbeelden bleven dierbaren wel bespaard van deze emotionele momenten in zo'n ongezellige omgeving in de buurt van een operatiekamer. Euthanasie kan in twee fasen worden uitgevoerd: bijvoorbeeld thuis. In de eerste fase, na de afscheidsceremonie, dient de arts een verdoving toe en wordt de patiënt naar het ziekenhuis gebracht, waar de tweede fase van de euthanasie plaatsvindt.

België is lid van [Eurotransplant](#), dat de volgende aanbeveling gaf : "Organen van donoren overleden ingevolge euthanasie worden enkel toegewezen aan patiënten die op de Eurotransplantwachlijst geregistreerd

staan en aan de landen die binnen Eurotransplant de transplantatie van dit type organen aanvaarden; Alle leden van het raadgevend comité zijn van mening dat het grote publiek moet worden geïnformeerd over deze mogelijkheid van orgaandonatie na euthanasie. Er zijn regelmatig voorlichtingscampagnes over transplantaties, het nut ervan en het gemak waarmee mensen nu aangifte kunnen doen, bij hun huisarts, bij hun gemeente of elektronisch op het MijnGezondheid- [platform](https://www.mijngezondheid.belgie.be/#/) <https://www.mijngezondheid.belgie.be/#/>. Deze campagnes zouden ook informatie moeten bieden specifiek over orgaandonatie na euthanasie.

Een delicaat punt, waarover onenigheid bestaat, is de vraag of een arts het initiatief mag nemen om deze optie voor te leggen aan een patiënt die om euthanasie vraagt?

Persoonlijk ben ik hier voorstander van, vooral als de patiënt een positieve verklaring van orgaandonatie heeft afgelegd. Heeft de patiënt geen recht op deze informatie? Het staat de patiënt vrij om deze optie vanaf het begin af te wijzen, en in dat geval zal de arts hem geen verdere informatie geven, met name over het verloop van de euthanasie bij voorkeur in een ziekenhuis.

De leden van het Comité die tegen deze voorafgaande inlichting waren, vreesden dat dit druk zou uitoefenen op de patiënt, die zich moreel verplicht zou voelen om

orgaandonatie te aanvaarden of dit als een voorwaarde zou opvatten om euthanasie te verkrijgen.

Een ander punt van onenigheid: voor sommigen moet elke procedure van orgaandonatie na euthanasie worden voorgelegd aan de lokale ethische commissie. Het is begrijpelijk dat de eerste gevallen door een lokale ethische commissie werden onderzocht. De kwestie was nieuw en, mogen

we ook wel zeggen, enigszins onverwacht. Het siert de artsen dat ze zeker wilden zijn van de ethische en juridische aspecten. Maar het eerste geval dateert van 2005. Andere landen die zich hebben uitgesproken over medisch begeleid sterven, zoals Canada, Nederland en Spanje, kennen deze dubbele procedure. Op dit moment bestaat er dus geen enkele verantwoording om deze kwestie voor te leggen aan de lokale ethische commissie, behalve in speciale omstandigheden.

Een recente gebeurtenis

Onlangs berichtte de pers over een geval van euthanasie gevolgd door orgaandonatie: dit was de beslissing van een 16-jarig meisje (<https://www.rtbf.be/article/nenette-16-ans-a-opte-pour-le-don-dorganes-et-a-sauve-plusieurs-vies-11272761> ; <https://www.lesoir.be/543769/article/2023-10-16/euthanasie-jen-ai-assez-je-veux-mourir-en-aidant-des-gens>). Ze wilde een betekenis geven aan het einde van haar leven. Haar lever, nieren en longen werden getransplanteerd. Helaas was haar puberhart te klein voor de potentiële ontvangers, die grote mannen waren. Dankzij

haar actie kregen vijf patiënten die op een transplantatie wachtten weer hoop en... leven.

En in Canada, Nederland en Spanje?

Uit een onderzoek gepubliceerd in 2022, Practice and challenges for organ donation after medical assistance in dying: A scoping review including the results of the first international roundtable in

2021, <https://www.amjtransplant.org/action/showPdf?pii=S1600-6135%2823%2900029-1> waren er

in Canada 136 gevallen sinds 2019 en in Nederland 86 sinds 2012.

Een jaar nadat de wet die euthanasie decriminaliseert op 25 juni 2021 in Spanje van kracht werd, maakte minister van Volksgezondheid Carolina Darias melding van 22 orgaandonoren op 180 euthanasiegevallen.

Conclusie

Het eerste voorbeeld van orgaandonatie na euthanasie vond plaats in België in 2015. Sindsdien is België echter ingehaald door Nederland, Canada en Spanje. Elk jaar sterven er potentiële ontvangers voordat hen een transplantatie wordt aangeboden. De behoefte aan grootschalige voorlichting is duidelijk. Er kan nooit sprake zijn dat een patiënt die om euthanasie vraagt, onder druk wordt gezet om organen te doneren. Maar hoeveel euthanasievragers die potentiële donoren zijn, weten niet eens dat deze mogelijkheid bestaat? Hoeveel

zorgverleners zijn hierover noch geïnformeerd, noch opgeleid? We moeten erover kunnen praten.